

Het Contact

vleermuizen, vleermuizen en nog eens vleermuizen

Het Contact, Tuinpark Nieuwe Levenskracht
Voorlandpad 21, 1098 TZ Amsterdam
020 694 61 55 / bestuur@tuinparknlk.nl
www.tuinparknieuwelevenskracht.nl

Belangrijke informatie

Het bestuur

- Lonneke Ketelaar, voorzitter
- Anna ten Bruggencate, secretaris
- Hans Koenders en Robert Gangelhof:
plaatsvervangend penningmeester
- Maarten Jongenelen:
algemeen bestuurslid/ tuintransfers
- Wouter van der Veen en Els de Does:
algemeen bestuurslid

Contactgegevens

bestuur@tuinparknlk.nl
Voorlandpad 21
1098 TZ Amsterdam
020 694 61 55
www.tuinparknieuwelevenskracht.nl

Sociaal contactpersoon

vacant

Vragen aan het bestuur

Deze worden besproken in de **bestuursvergadering** die iedere eerste zaterdag van de maand wordt gehouden. Vragen dienen uiterlijk de woensdag vóór de vergadering ingeleverd te zijn via bestuur@tuinparknlk.nl

Vragen voor het **inloopspreekuur** kunnen ook van tevoren via bestuur@tuinparknlk.nl gesteld worden. Handig, dan kan het bestuur er vast naar kijken en kunt u sneller antwoord krijgen. Inleveren uiterlijk de woensdag vóór de vergadering. Het inloopspreekuur is iedere eerste zaterdag van de maand vanaf 12:00 uur. Uitzondering: maart en september, dan is het de eerste zaterdag van de maand om 11:00 uur, omdat in deze maanden nieuwe tuinders zich kunnen inschrijven vanaf 11:30 uur.

De bestuursmail wordt niet iedere dag gelezen. Wij zijn allemaal vrijwilligers dus is er niet steeds iemand beschikbaar. Houd daar rekening mee als je een plan wilt indienen, een speciale vraag hebt of iets dergelijks.

NB Whatsapp-groep 'Ditjes en Datjes NLK' is geen officieel kanaal voor vragen aan het bestuur.

Bond van Volkstuinders

Tuinpark Nieuwe Levenskracht is opgericht in 1933 en een afdeling van de Bond van Volkstuinders, Volendammerweg 301, 1027EA Amsterdam. Zie www.bondvanvolkstuinders.nl

EERSTE HULP BIJ ONGELUKKEN

Tuin 136
Antoinette de Jong
EHBO & BHV

Tuin 30
Lonneke Ketelaar
Arts / EHBO

Politie: 0900 – 8844

Levensbedreigend: 112

Het Contact

Van de redactie

Geen Contact ontvangen? Dan is deze mee te nemen in het Winckeltje (van april-september) of in de kantine.

Heeft u een mooie foto of heeft u iets meegemaakt op de tuin wat u met uw medetuinders wilt delen? Of heeft u wellicht andere kopij? Mail dan uw bijdrage naar: redactiehcontact@gmail.com

**Deadline volgende Contact:
maandag 4 maart 2024**

Veel leesplezier!
Annemarie van Bolhuis en Chiel Schuil

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden brieven en artikelen te weigeren dan wel te redigeren of in te korten.

Over foto's inleveren:

Foto's graag apart van de tekst inleveren via de mail, het liefst met een minimale grootte (resolutie) van 1 MB (= 1000 KB). Foto's in een worddocument geplaatst en foto's via Whatsapp hebben veel minder KB en zorgen voor minder scherpe foto's in Het Contact.

Foto's: Henk Janssen (voorkant), Anna ten Bruggencate (onder), Tanne de Goei (rechtsonder)

Inhoudsopgave

- 2 Belangrijke informatie
- 3 Van de redactie
- 4 Uit de bestuurskamer
- 6 Vleermuizen op Nieuwe Levenskracht
- 8 Nieuwsbrief tips
- 9 Grote klit
- 11 Tuingedicht
- 12 Welkom nieuwe tuinders!
- 14 Toekomstmuziek in ons tuinpark
- 16 Licht en lucht
- 17 Water afsluiten voor de winter
Water aansluiten in het voorjaar
Melden van schades
- 18 Vleermuizen tellen op Nieuwe Levenskracht
en een nat pak toe
- 24 Foto's Tanne de Goei

Uit de bestuurskamer

Dit is alweer de laatste ‘uit de bestuurskamer’ van dit jaar. Het is een mooi jaar geweest, waarin er veel is gebeurd. Allereerst was het een jubileumjaar natuurlijk. Het hele seizoen konden tuinders, kinderen en buurtbewoners deelnemen aan de vele activiteiten. Jettie van der Elsen gaf tijdens de Algemene Ledenvergadering (ALV) een korte terugblik.

De werkgroep Uitvoering toekomststrategie is hard bezig met plannen voor een betere zichtbaarheid van ons tuinpark en het betrekken van de buurt. Hiermee bouwen ze op de toekomstvisie uit het Groen Beheerplan dat is opgesteld en vernieuwd door de Groencommissie (zie website NLK onder het kopje Natuur en toekomst NLK).

De ideeën voor de kwekerij krijgen steeds meer vorm en de Jeugdcommissie heeft een prachtig ontwikkelingsplan voor de speelweide. Er zijn nieuwe initiatieven zoals een werkgroep biodiversiteit die de flora en fauna op Nieuwe Levenskracht zichtbaar wil maken en na de ALV werden we benaderd over een mogelijk op te richten werkgroep duurzaamheid.

Prachtig hoe dit allemaal leeft. Onze taak hierin als bestuur is de spin in het web te zijn. We moe-

digen nieuwe ideeën aan en zeggen eenieder: ‘kom bij ons met een uitgewerkt plan.’ Dan kijken we met het gezamenlijke bestuur naar de haalbaarheid en betekenis van de plannen. Als genoemde ‘spin in dit web’ houden we overzicht op wat er speelt op NLK. We coördineren de samenwerking tussen werkgroepen en de diverse commissies, zodat er ten eerste geen dubbel werk wordt verricht. Ten tweede en nog belangrijker daarin is dat de neuzen van de groepen in dezelfde richting staan en dat eenieder op het spoor blijft van het Groen Beheerplan.

De ALV was weer een gezellige en goede bijeenkomst, waarin een overzicht werd gegeven van de activiteiten van het afgelopen jaar. We mochten allemaal stemmen over de voorstellen vanuit de Bond van Volkstuinders, onder andere ten aanzien van houtstook in het seizoen. Onze afgevaardigden vanuit NLK nemen dit mee naar de ALV van de Bond en zullen daar namens ons stemmen over deze punten.

Er kwamen hier ook wat vragen over hoe dat zit met het stemmen namens NLK door de afgevaardigden. Ik wil het hier nog even kort toelichten. Als er over een bondsonderwerp in onze ALV is gestemd dan stemmen onze afgevaardigden volgens de uitkomst van deze stemming. Als er een ander onderwerp naar voren wordt gebracht tijdens de Bonds-ALV waarover niet is gestemd dan mogen de afgevaardigden stemmen zoals zij denken dat goed is voor NLK. De twee afgevaardigden naar de ALV worden voor drie jaar gekozen door de ALV en mogen als zij zelf niet kunnen een vertegenwoordiger aanwijzen. Voor deze gelden dan dezelfde stemregels. Daarnaast wordt er ook altijd één bestuurslid afgevaardigd namens het bestuur.

missiewerk zit veel variatie. Tuinders sluiten zich aan bij een commissie waarin zijn of haar expertise goed van pas komt of een helpende hand nodig is. Kantinediensten, taxatiewerk, tuincoaching, samenstellen van het Contact, bedenken van activiteiten enzovoort, enzovoort.

Ondanks dat het tuinseizoen officieel is afgelopen (er is natuurlijk 's winters ook altijd wel iets te doen in het huisje of in de tuin), staan er nog wat activiteiten op het programma. Hierover sturen wij bericht. In ieder geval hopen wij veel tuinders te mogen begroeten op zondag 21 januari tijdens de Nieuwjaarsreceptie. We wensen iedereen alvast een goede gezondheid en veel tuinenergie voor 2024.

Anna ten Bruggencate en Lonneke Ketelaar

Na de ledenvergadering op 4 november bedankte het bestuur alle vrijwilligers die zich afgelopen seizoen (en vaak al vele seizoenen daarvoor) zo goed hebben ingezet voor de vereniging met een hele gezellige en goed verzorgde barbecue. In het com-

Vleermuizen op Nieuwe Levenskracht

Om de grote biodiversiteit op Nieuwe Levenskracht onder de aandacht te brengen weer een artikel over waarnemingen van bijzondere of typerende planten en dieren op ons tuinpark.

In deze editie verdiepen we ons in de vleermuizen, omdat daar recent door de gemeente een inventarisatie van gemaakt is.

Vleermuizen zijn kleine zoogdieren, met vleugels die bestaan uit een vlieghuid, opgespannen tussen de vingers van hun voor- en achterpoten en hun staart.

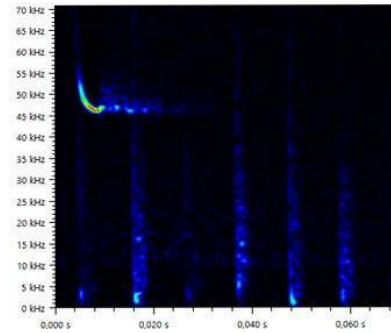
Van de twintig soorten vleermuizen die in Nederland voorkomen zijn er in Amsterdam acht te vinden: de gewone dwergvleermuis, de kleine dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis, de laatvlieger, de rosse vleermuis, de watervleermuis, de meer-vleermuis en de gewone grootoorvleermuis.

Leefwijze

Er zijn naar schatting ongeveer 40.000 vleermuizen in Amsterdam. Ze vangen insecten in de lucht met behulp van echolocatie. In de winter zijn er weinig insecten, dan houden ze een winterslaap. Hun lichaamstemperatuur daalt dan tot net boven het vriespunt.

Vleermuizen paren vóór de winter, maar de eisprong en bevruchting treden pas een paar maanden later op. Meestal is er maar één jong; dat wordt gezoogd en blijft tijdens de jacht van de moeder op de slaappleaats hangen.

Vleermuizen kunnen tot tientallen jaren oud worden en planten zich maar langzaam voort. Ze zijn meestal zeer trouw aan hun standplaats en overwinteringsplaats.

Een vleermuis vangt gemiddeld 3.000 insecten per nacht, dat scheelt ons heel wat steekmuggen. Ze zijn daarmee ecologisch van belang om de insecten in balans te houden.

De meest voorkomende soort is de gewone dwergvleermuis. Deze is zo klein dat hij makkelijk in een luciferdoosje past. Hij schuilt overdag graag in spouwmuren. De grootste soort is de rosse vleermuis, met een spanwijdte van 40 cm (vergelijkbaar met een merel). Die zoekt meer boomholtes op.

Identificatie is lastig

In de zomer kan je bij het vallen van de avond bijna overal in de stad vleermuizen waarnemen. Ze zijn in de schemering goed te herkennen omdat hun vlucht nogal afwijkend is. Op jacht naar vliegende insecten hebben ze een zeer onregelmatige vlucht, ze kunnen snel hun vliegrichting aanpassen. Vleermuizen zenden namelijk ultrasonische geluiden uit die op een prooi weerkaatsen en weer opgevangen worden.

Zo kan de vleermuis de afstand tot zijn prooi en omgeving inschatten en vliegt hij opmerkelijk veilig. Vleermuizen kunnen in een volledig donkere kamer vliegen waarin zeer dunne draden gespannen zijn, zonder deze te raken.

De soort is niet zo makkelijk vast te stellen. Fotograferen lukt niet als ze in de schemering rond fladderen. De meest betrouwbare methode is om

hun geluid op te nemen met een zogenaamde BAT-detector. Hun hoogfrequente geluid is voor ons niet hoorbaar, maar met zo'n detector kan je de karakteristieke frequentie van de betreffende soort vastleggen.

De gemeente Amsterdam doet onderzoek naar de vleermuizen in de stad, zo wordt er sinds 2019 jaarlijks een route gefietst door Amsterdam om de aanwezige vleermuizen te inventariseren.

Daarnaast worden ook eens in de twee jaar de stadsparken binnen de gemeente Amsterdam geïnventariseerd.

Al deze resultaten zijn te vinden op de vleermuiskaart op maps Amsterdam (<https://maps.amsterdam.nl/vleermuizen/>).

Waarnemingen op Nieuwe levenskracht

Tot voor kort waren er geen waarnemingen op Nieuwe Levenskracht geregistreerd. Op 12 september is echter op tuinpark de Nieuwe Levenskracht een ronde gelopen. Er zijn in totaal 85 waarnemingen gedaan van de gewone dwergvleermuis en negen waarnemingen van de ruige dwergvleermuis (zie pagina 18 voor een live-verslag).

Zoals op het kaartje te zien is, is dat de ruige dwergvleermuis alleen is waargenomen aan de zijde van het spoor, terwijl de gewone dwergvleermuis juist in grote getalen aan de kant bij de sportvelden is waargenomen.

De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis hebben lange, smalle vleugels, een donkerbruine vacht en een zwarte snoet. Ze hebben een snelle fladdervlucht met veel lussen en bochten. Hun spanwijdte is ongeveer 18 cm.

Aanbevelingen

Om volkstuinenparken nog aantrekkelijker te maken voor vleermuizen raadt de rapporteur aan

om lichtverstoreng te beperken. De volgende maatregelen kunnen hieraan bijdragen:

- Beperk het gebruik van sfeerverlichting in je tuin. Een paar lampjes in je boom of aan je voorgevel ziet er natuurlijk super gezellig uit, althans dat vinden wij mensen. Voor vleermuizen werkt dit vaak averechts. Maak dus geen gebruik van sfeerverlichting, of zet het uit zodat het niet de hele avond aan staat.

- Voorkom lichtvervuiling bij verblijfplaatsen. Zoals eerder benoemd is uit onderzoeken gebleken dat vleermuizen last hebben van kunstmatige verlichting nabij verblijfplaatsen. Plaats hier dus geen lampen, of zet lampen rondom verblijfplaatsen uit.
- Verlichting door middel van dynamisch licht. Om constante lichtvervuiling te voorkomen is het een optie om gebruik te maken van licht dat aangaat door middel van een bewegings-sensor. Zo is er alleen licht als het echt nodig is en wordt langdurige lichtvervuiling voorkomen.
- Richt lichtbundels alleen op de plekken waar het nodig is en houd lichtsterkte beperkt, om zo-veel mogelijk verlichting op plekken waar dit niet nodig is te vermijden. Het afschermen van licht kan bijvoorbeeld ook door vegetatie.

Verder kan het helpen om vleermuiskasten op te hangen. Hiervoor worden in het rapport ook aanwijzingen gegeven.

Het hele rapport is te lezen via de website van Nieuwe Levenskracht onder de rubriek Nieuws <https://tuinparknieuwelevenskracht.nl/2023/11/10/vleermuizen-op-de-tuinparken-in-amsterdam/>

Jaap van der Veen

Toelichting bij de afbeeldingen

Foto 1: Informatiebord bij de kantine

Foto 2: Geluidsfrequenties vastgelegd met BAT-detector

Kaart 1: Gelopen route met waarnemingen op NLK (gemeente Amsterdam)

Foto 3: Gewone dwergvleermuis (Wikipedia)

Foto 4: Gewone dwergvleermuis (Wikipedia)

Foto 5: Ruige dwergvleermuis (Waarneming.nl)

Nieuwsbrief tips

Winckeltje

In de Algemene Ledenvergadering van 4 november kondigde Mona aan dat op veler verzoek het Winckeltje een maand eerder open gaat in 2024, op zaterdag 2 maart. We verheugen ons alweer op het voorjaar!

Aanvulling bestuur gevraagd

Het bestuur ziet graag een aanvulling van een vertegenwoordiging van tuinders die de laatste paar jaar op de tuin zijn gekomen. Ook als extra handje bij de vele werkzaamheden van het secretariaat. Natuurlijk ben je ook welkom wanneer je al langer een tuin hebt! Interesse? Mail ons via bestuur@tuinparknlk.nl als je meer wilt weten.

Tips voor de winterperiode

Denk na afloop van het zomerseizoen nog even aan de volgende zaken. Neem waardevolle spullen altijd mee naar huis, ook uit het schuurtje. Kostbare zaken zijn vanaf 1 oktober tot en met 31 maart NIET verzekerd. Fietsen zijn zowel 's zomer als 's winters NIET verzekerd!

Laat eventuele overgordijnen open, of haal ze weg, zo kunnen de burens ook zien of alles in het huisje in orde is. Laat de deuren van de kasten wijd open staan zodat een mogelijke inbreker kan zien dat er geen (waardevolle) spullen in staan.

Maak slaapplaatsen zo onaantrekkelijk mogelijk (haal de bedden af en uit elkaar.) Zorg voor deeglijke sloten op huisje, schuur en kist. Draai de gasflessen dicht en koppel ze af.

Kijk voor informatie over hoe te handelen bij schade en inbraak op de website van de Bond van Volkstuinders: <https://www.bondvanvolkstuinders.nl/ik-ben-tuinder/praktische-informatie/>

Kerstbingo

Ook in het winterseizoen zijn er activiteiten op het tuinpark. Allereerst de kersbingo op zondag 17 december. Die begint om 13.30 uur; de kantine is open vanaf 13.00 uur.

Nieuwjaarsreceptie

En dan zitten we al in 2024. Het bestuur nodigt alle tuinders alvast uit om het nieuwejaar met elkaar te beginnen op zondag 21 januari.

Grote klit

Zei je nou Grote klit? Sommige mensen giechelen een beetje besmuikt als ze voor het eerst de naam van dit kruid horen. Grote klit, inderdaad, zo heet dit kruid. *Arctium lappa* in het Latijn.

Ik wissel wel eens in gebruik van zijn verschillende volksnamen: Klit, Klis, Klitwortel, Kliswortel, Grote Klis... Mocht je verschillende namen tegenkomen in deze blog weet je dat het gaat over dezelfde plant.

Over de herkomst van de Nederlandse naam hoeft je niet lang na te denken als je wel eens met dit kruid te maken hebt gehad. Of liever: met de vruchten met hun stekelige omwindsels.

Niet voor niets is een van de volksnamen van dit kruid 'Jan-Plak-Aan'.

Daarover later een persoonlijke anekdote, laat ik beginnen met wat meer te vertellen over dit enigszins ondergewaardeerde kruid.

Levenskracht

De Grote klit is lid van de composietenfamilie ofwel de samengesteldbloemigen. De stekelige bloemhoofden wekken misschien de schijn dat dit kruid tot de distelfamilie behoort, maar het grote stekelloze zachte blad en de paarsrode buisbloemen vertellen ons anders.

Over de leden van de composietenfamilie wordt ook wel gezegd dat ze onze levenskracht of 'ik-kracht' versterken.

Als je naar het kruid kijkt, met haar stekeligheid en kleverigheid waarmee ze zich overal aan vastklampt, heeft ze aan wilskracht geen gebrek maar

kan misschien zelf ook wel wat 'ik-kracht' gebruiken. Aan de andere kant zijn de kleverige vruchten nu eenmaal het middel waarmee dit kruid zich voortplant (lees overleeft), dus laten we daar maar met begrip naar kijken.

Een beer van een plant

Ze kan een echte reus worden, de Grote klit. Haar wetenschappelijke naam *Arctium lappa* stamt uit het Grieks, waarbij *Arctium* vertaalt naar beer, en *Lappa* naar 'vastgrijpen'. Dit vertelt ons veel over zowel het grote uiterlijk als het plakkerige gedrag van de plant.

Handig hè, die ezelsbruggetjes in wetenschappelijke- en volksnamen.

Het is een twee- tot meerjarige plant met stevige penwortel waaruit in het voorjaar een rozet ontspringt. Een imposante verschijning die wel twee meter hoog kan worden en waarvan de onderste bladeren tot zo'n 50 centimeter in doorsnede kunnen groeien.

Verrassing

Daar waar het blad van bijvoorbeeld Smeewortel stevig en korrelig aanvoelt (hij prikt soms zelfs een beetje), is het blad van de Grote klit stevig en zacht. Ik vind het grote volwassen blad een beetje aanvoelen als soepel leer.

Het blad heeft voor de kiene onderzoeker ook nog een kleine verrassing: de bovenkant van het blad is donkergroen, de onderkant van het blad is wit en viltig.

Zowel de witte viltige zachtheid als het 'zachte-leer' gevoel wijzen al een beetje op de ondersteunende werking die dit kruid op onze huid kan hebben.

Oogst en gebruik

Ik stipte het al even aan, de Grote klit staat in de Kruidengeneeskunde onder andere bekend om een heilzame werking op de huid. Het werd/wordt bijvoorbeeld ingezet als kompres bij eczeem, schilferende aandoeningen en acné.

Het werkt tevens bloedzuiverend, waardoor er ook van binnenuit een heilzame werking uitgaat op huidaandoeningen. (Let op contra-indicaties onderaan deze blog).

De wortel wordt het best in de herfst geoogst in het eerste jaar van de plant. De wortel is dan volwassen genoeg en in het najaar keren bij dit kruid de meeste krachten weer terug naar de wortel.

De wortel wordt vooral vers gebruikt, of we gebruiken de tinctuur. Het drogen van de wortel is lastig, omdat de wortel veel vocht aantrekt.

Geen katje om zonder handschoenen aan te pakken! Je moet voor de oogst wel wat over hebben...

Herinner je je nog dat de redelijk grote vruchtdozen ontzettend overal aan blijven klitten?

Laat ik zeggen dat ik na een enthousiaste oogstavontuur een bezoekje aan de kapper moest brengen. U zijt gewaarschuwd!

Gelukkig zijn de wortels tegenwoordig in de herfst en winter ook wel te verkrijgen op markten en bij de betere bio supers.

Ze zijn eetbaar, voor onze voorouders was het in de herfst/winter een belangrijke bron van zetmeel, vitaminen en mineralen. Om te bereiden kun je ze stevig boenen onder de kraan- of schillen zoals bijvoorbeeld schorseneren.

Er zijn veel recepten te vinden op het internet, je kunt er alle kanten mee op. Neem eens een kijkje als je zin hebt om deze vergeten groenten te proberen.

Contra-indicaties:

Voorzichtig bij zwangerschap, niet aan kinderen geven onder de 3 jaar, voorzichtig bij gebruik van middelen die werken op de bloedsuikerspiegel.

Raadpleeg altijd een deskundige alvorens met kruiden te starten en consulteer altijd een arts bij ernstige en/of langdurige klachten.

Oogst voorzichtig en geniet van het najaar!

Kruidige groet,

Gerry

Klit recept

Grote klit Japans bijgerecht, Kinpira Gobo

Wat heb je nodig:

- handvol Grote Klitwortels
- kommetje water
- 1 el meel
- scheutje bakolie (bijv. sesamolie)
- 1 el zoete witte wijn
- 1 el (balsamico) azijn
- 1 el agavesiroop
- 1 el soyasaus
- 1 tl gedroogde chilipeper-vlokken
- 1 el witte sesamzaadjes

Aan de slag:

Maak de Klitwortels goed schoon en was ze. Snijdt ze in gelijksoortige stukken van circa 5 cm lengte en snijdt ze vervolgens overlangs doormidden.

Leg de gesneden Klitwortelstukken in het kommetje water en week ze circa 15-20 min.

Voeg de witte wijn, de azijn, de siroop, de soja-saus en de chilipeper-vlokken samen samen en roer dit sausje goed door elkaar.

Dep de wortelstukken droog en stuif het meel eroverheen. Goed doorroeren.

Verwarm de olie in een wokpan op middelgroot vuur.

Bak de wortelstukken in de olie tot ze lichtbruin worden en ze zachter worden.

Voeg vervolgens het sausje en de sesamzaadjes toe en bak de wortelstukken op iets lager vuur nog enkele minuten in de saus tot ze gaar zijn en de saus is opgenomen.

Plaats op een bordje en serveer warm als bijgerecht.

Grote klit haarlotion

Voor haaruitval, een droge en geïrriteerde hoofdhuid

Wat heb je nodig:

500 ml water

250 ml natuurazijn, liefst appel

1 eetlepel gedroogde klitwortel

Aan de slag:

Kook het water met de klitwortel. Laat het 30 min. zachtjes koken.

Zeef de vloeistof en laat het afkoelen.

Voeg als de vloeistof afgekoeld is de appelazijn toe.

Schenk de lotion in een schone bij voorkeur bruine fles en bewaar deze op een koele plek.

Gebruik: masseer zowel in de ochtend als in de avond de hoofdhuid met een beetje haarlotion in.

Tuingedicht

december

langzaam sterft het oude jaar
we warmen ons de koude dagen door
met brandend haardvuur en
kaarslicht als teken van hoop,
skimmia draagt toefjes sneeuw
als gekke hoedjes op zijn winterse bloemen,
ver weg de tijd dat hommels zoemen...
de hulst trotseert de koude
lokt kleumende vogels met
bloedrode bessen en prikkend bladerdak,
vlaamse gaai veegt met trefzekere
snavel sneeuw van een berkentak

Tine Hertmans,

Cyclus van 12 maandgedichten, 2017

Welkom nieuwe tuinders!

We verwelkomen:

- Pien & Pieter, tuin 40
- Flennie, tuin 125

In het staartje van het tuinseizoen verwelkomen we de laatste twee tuinders van 2023. Beide tuinders zijn dolblij met hun tuin en huisje. Zij zijn dit jaar de zesde en zevende nieuwe tuineigenaren.

Flennie op nummer 125 heeft de tuin ook genomen om haar broer en moeder mee te laten delen in de vreugde. Ze staat samen met haar moeder Carole op de foto (zie onder). Over Pien en Pieter, tuin 40, lees je meer in onderstaand interview. Pien vertelde dat ze van de spanning bijna een maand niet kon slapen krijgen we de tuin wel of niet?

Interview met Pien en Pieter, tuin 40

Op een koude en drijfnatte zaterdagochtend in november zitten we in mijn huisje bij een heerlijk warme kachel. Het huisje van Pien en Pieter moet nog worden ingericht.

Wie zijn wij en hoe zijn we hier beland

Pieter: Ik kom uit Amsterdam West, ben een tijdje weg geweest uit Amsterdam en woon nu samen met Pien sinds vier jaar in Oost, op de Oostpoort. Ik werk nog met heel veel plezier. Pien is met pensioen.

Pien: Ik ben een geboren Rotterdamse maar woon alweer 45 jaar met plezier in Amsterdam. Maar als ik Rotterdams hoor praten gaat mijn hart open.

We hebben allebei twee kinderen uit ons eerste huwelijk en zijn op latere leeftijd een samengesteld gezin geworden. We worden binnenkort oma en opa en verheugen ons enorm op straks een peuter op de tuin! Dat zijn nu dé twee grote projecten in ons leven, de tuin en grootouders worden.

Pien: Ik heb altijd moestuinen gehad, buurtmoestuinen op braakliggende grond en ik help mijn vriendin met de moestuin op haar eigen boerderij. De buurtmoestuinen hielden op gegeven moment op en ik was het zat om steeds opnieuw te moeten beginnen. Weer met grond sjouwen en alles vanaf het begin weer op bouwen.

Pieter: Toen we naar Oost verhuisden hebben we ons direct ingeschreven bij een aantal tuinparken op fietsafstand. Toen we op de zaterdagochtend hier op NLK kwamen om ons in te schrijven, voelden we ons meteen thuis. Hoe alles werd uitgelegd, de sfeer in de kantine, hoe de mensen met elkaar omgingen, hoe er getuinierd werd, dat alles sprak ons aan.

Pien: We hadden het eigenlijk al uit ons hoofd gezet, want een lange wachtlijst, maar ineens was daar tuin 40! Ik zag de tuin en we vonden het gelijk leuk.

Pieter: We begrepen er niets van dat alle mensen voor ons op de lijst deze tuin niet wilden hebben, want wij zagen direct de mogelijkheden.

Pien: Ik liep het pad op bij de eerste bezichtiging en dacht: 'ik weet het al, dit is het'. Vervolgens heb ik een maand niet kunnen slapen omdat ik het zó graag wilde, maar we niet wisten of we in aanmerking zouden komen.

Er staat heel veel in deze tuin, natuurlijk veel hortensia's, maar daartussen is er nog veel meer te ontdekken. En ook nu nog in de late herfst is er veel kleur in de tuin. De indeling en de rondingen in de tuin zijn gewoon heel mooi. En dan is er ook nog een heel keurig huisje.

Pieter: onze eerste indruk van jaren geleden van het tuinpark klopt nog steeds. We vinden de sfeer open en we voelen ons heel welkom.

Onze ervaring met tuinieren

Pieter: Dan moet je Pien aankijken, zij is de tuinder van ons twee.

Pien: Ik heb vooral moestuinervaring, maar ik ga niet weer aan een hele moestuin beginnen. Wel kleine stukjes. Ik hou erg van bonen en heb al wat plekje gezien. Op de moestuinen in Zuid waren er enkele buurtbewoners heel gedreven bezig met permacultuur. Dat is geweldig voor de grondverbetering want daar begint alles. Maar zelf ben ik meer een impulsieve rommelaar. Ik heb nu bijvoorbeeld op een plek alle stoeptegels gelicht om er compostbakken op te zetten, maar dat is nu een enorme modderpoel geworden, terwijl het er zo keurig uitzag.

In welke tuin we zitten over twee jaar

Pien: Dan staan er bonen en ook veel eenjarige zomerbloemen, daar houd ik erg van. En we plukken de bessen van onze bessenstruiken. De indeling zal waarschijnlijk grotendeels zo blijven. Het omvallende muurtje is natuurlijk gerepareerd.

Pieter: we willen op termijn ook een bijdrage leveren aan het voortbestaan van het tuinpark.

We willen graag een jaar nemen om het park, de mensen en de ontwikkelingen te leren kennen. Daarom vinden we dat algemeen werk ook zo leuk en leerzaam. Ik heb in mijn eerste tuinbeurt geleerd hoe ik een wilg moet knotten en dat als je zo'n staak in de grond steekt er een nieuwe wilg uitkomt. Dat kunnen we bij ons op de tuin wel uitproberen.

Pien: ik kan niet wachten tot het voorjaar!

Met dank aan Pien en Pieter voor het geanimeerde gesprek.

Lidwien, wegwijscoach nieuwe tuinders, tuin 37

Toekomstmuziek in ons tuinpark

We hebben er op de ALV van november al uitgebreid over verteld, hier nog een keer onze plannen voor de toekomst op een rijtje.

Aanleiding: uitvoeringsstrategie Gemeente Amsterdam in 2020 voor behoud van de Volkstuinparken door de toegankelijkheid te vergroten voor de buurtbewoners en belangstellenden.

Er ligt sinds 2021 een overeenstemming tussen de Bond van Volkstuinders en de gemeente over het beleid voor de toekomst. Sindsdien is het stil bij de gemeente, maar gaan alle volkstuinparken gestaag door met het concretiseren en uitwerken van de plannen voor de toekomst.

De Bond heeft richtlijnen gemaakt en helpt bij het realiseren van de plannen. Zo is er 28 november 2023 een bijeenkomst gepland om met elkaar uit te wisselen en in gesprek te gaan. Daar gaan wij ook naar toe.

Ook de AVVN pleit voor meegaan in de beweging om onszelf meer “naar buiten gericht”, te profileren voor behoud van onze zg. groene longen in de stad. Voorzitter Ruud Grondel geeft in een interview in de Vroegop van vorig jaar aan, dat het gaat om **zichtbaar** te zijn op de volgende 3 punten:

- Biodiversiteit, niet alleen in het algemene tuindeel, ook in de individuele tuinen.
- Klimaatbestendig en waterproof zijn, ook in de individuele tuinen. (Dit behoeft nog oriëntatie en uitwerking.).
- SAMEN, de verbinding die het tuinpark met de buurt maakt.

Toegankelijkheid en **zichtbaarheid** zijn daarin belangrijk.

Citaat Ruud Grondel: “*we kunnen een ‘hub’ zijn waar scholen, bewoners en tuinliefhebbers samenkomen*”.

Een aantal van deze punten hebben we al veel weten te realiseren, bijvoorbeeld voor de toegankelijkheid en zichtbaarheid voor wandelaars en voor buurtbewoners hebben we **nieuwe geïllustreerde borden door Melanie Corre** geplaatst: met **Welkom** op ons park; dit is een rustgebied; welke

dieren, bomen en planten leven hier. Ook hebben we de mooie Tuinrail en een luisterspeurtocht voor kinderen.

Tevens is er met dank aan Anna ten Bruggencate en Sander **een nieuwe toegankelijke website gerealiseerd**, en hebben we de **buurt, burens en aspirant-leden** uitgenodigd voor onze jubileumfeesten afgelopen jaar. Met name de open tuinen dag was een groot succes!

We werken nog aan een duidelijke **bewegwijzering** aan beide ingangen, ook willen we graag **fietsrekken** voor bezoekers buiten het park.

Carla gaf op de ALV een mooie presentatie over de **kwekerij** in oprichting. Carla, Alexander en Romke zijn nu al volop aan het kweken op hun eigen tuin en in de kas bij het Winckeltje. In de toekomst willen ze kunnen kweken op een speciaal daarvoor vrijgemaakte tuin op ons park. Daarmee kan de vereniging bijdragen aan de drie doelen Samen, Klimaatbestendigheid en Duurzaamheid.

Uitgangspunten voor de Kwekerij zijn:

- Planten met meerwaarde voor biodiversiteit
- Turfvrij, compost, geen kunstmest
- Door vrijwilligers en via dagbesteding
- Niet commercieel
- Plantenverkoop via het Winckeltje

Er is een kwekerijcommissie opgericht met Marja, Carla en Hendrikje. Afgelopen jaar heeft de commissie gesprekken met het bestuur gehad, zijn er kwekerijen en/of dagbesteding op andere tuinparken bezocht en hebben we veel geleerd: Niet overhaasten, denk in fasen. Maak de kwekerij niet van één persoon afhankelijk, begin niet te groot en bouw het op, maak goede financiële afspraken, wees transparant. Bij dagbesteding moet je voor goede voorzieningen zorgen en begeleiding vanuit het welzijnswerk waarborgen.

De commissie heeft een Projectplan geschreven waarin alles uitgebreid aan de orde komt. Dit kan je opvragen als je er meer over wilt weten.

Last but not least is er afgelopen jaar een **Werkgroep Biodiversiteit** opgericht door Mar Schuringa, Jaap van der Veen en Anna ten Bruggencate. Jaap presenteerde de plannen op de ALV.

Wat is biodiversiteit? Het aantal verschillende soorten planten en dieren in een gebied. Er zijn al veel tuinders actief met biodiversiteit, de werkgroep wil deze activiteiten aanvullen en op elkaar afstemmen. En uiteraard voortbouwen op de plannen van de groencommissie.

Welke Doelstellingen?

- Biodiversiteit (flora en fauna) op NLK verder in kaart brengen (o.a. via waarneming.nl).
- Onderzoeken hoe de vereniging de biodiversiteit kan bevorderen in aanvulling op de al bestaande activiteiten en verder bouwend op het groenbeheerplan.
- Bevorderen van betrokkenheid en vergroten van kennis over de biodiversiteit op NLK bij tuinders en andere geïnteresseerden. Bijvoorbeeld elke maand een lezing, wandeling of workshop.

We zijn blij met plannen en ideeën die u zelf heeft in het kader van “**Toekomst Muziek**” voor NLK. Mail ons, of weet ons op de tuin te vinden.

Er zit natuurlijk al veel muziek in ons Tuinpark, zo hebben Petra en Katrien zich direct na de ALV gemeld omdat zij zich willen gaan buigen over duurzaamheid en klimaatbestendigheid op ons Tuinpark.

Top! En zij beginnen bij: Wat gebeurt er op dit gebied op de andere tuinparken? Wat kunnen wij daarvan leren? Daarover een volgende keer meer.

Namens het toekomstgroepje:

Hendrikje Veerman, Marja Verkruyssen en hoera, sinds kort erbij: Roelina Halina

Illustratie: Els de Does

Licht en lucht

Op zaterdag 11 november konden tuinders een snoeicursus voor fruitbomen volgen. Tanne de Goei had een enthousiaste docent gevonden: Zowie Viergever, een fruitbomenspecialist die onder andere werkt bij De Tuinen van West.

Na een inleiding in de kantine (waar Rita voor koffie en thee had gezorgd) liepen de elf deelnemers naar de boomgaard van Nieuwe Levenskracht. Tanne had bedacht dat de cursisten daar konden oefenen met de fruitbomen, zodat die dan meteen gesnoeid zouden zijn: $1 + 1 = 2$ immers!

Maar zover zijn we niet gekomen. Want het is helemaal niet gemakkelijk. De ene fruitboom is de andere niet. Steenfruit zoals pruim en kers moet je snoeien na de bloei of na de oogst. Snoei je een appelboom in november dan snoei je voor de groei; in februari om dat juist te remmen. Als ik het tenminste goed onthouden heb.

Bij iedere boom moet je volgens Zowie kijken naar de vorm die je (uiteindelijk) wilt hebben. Dus een beetje plannen en niet alles in een keer eraf knippen. Tussendoor afstand nemen, zoals een kunstenaar moet doen als hij een schilderij maakt.

Met elkaar en ook in groepjes bekeken we de verschillende bomen. We bespraken welke tak of takjes eraf mochten. En vooral waarom. Zowie's

credo is 'licht en lucht', dat is een belangrijk uitgangspunt.

Sommigen van ons durfden uiteindelijk te snoeien. Allemaal waren we enthousiast om op de eigen tuin het geleerde in de praktijk te gaan brengen. Graag een herhaling hiervan volgend jaar!

Anna ten Bruggencate, tuin 79

Water afsluiten voor de winter

De hoofdkraan van het tuinpark is dichtgedraaid. Het bestuur heeft je daarvan een bericht gestuurd. Op je eigen tuin moet je ook het water afsluiten. Ga als volgt te werk:

- Draai, voor de vorst invalt, de hoofdkraan in de waterput dicht.
- Open dan het aftapkraantje in de waterput.
- Draai in het huisje één kraan / tappunt open en blaas (met de mond of een pomp) de leiding door. Herhaal dit bij elk tappunt.
- Draai alle kranen weer dicht.
- Vergeet niet het waterreservoir van het toilet leeg te maken.
- Denk ook aan het aftappen van de geiser.
- Sluit elk tappunt en ook het aftapkraantje in de waterput.
- Strooi wat zout in het achter gebleven water van de toiletput. Dit voorkomt bevriezing.

- Controleer of er geen lekkages zijn. Dit voorkomt waterverlies (spaart dus geld) en voor u een hoop narisigheid.

Water aansluiten in het voorjaar

- Controleer, voordat u de hoofdkraan opendraait of al uw tappunten gesloten zijn, evenals het aftapkraantje in uw waterput.
- Draai de kraan in uw waterput open.
- Draai daarna, een voor een, de tappunten open tot er water komt. Hierdoor verdwijnt de lucht uit de leidingen.

Waterputten en kranen vallen onder het parkbeheer. Dit houdt in dat NLK de kranen kosteloos levert en dat de tuinders in overleg met de technische (water) commissie deze installeert en/of controleert. Door wie ze uiteindelijk worden geïnstalleerd is niet van belang, maar de aanleg moet wel een week voor de aansluiting worden gecontroleerd door onze watercommissie.

MELDEN VAN SCHADES

Heb je schade, download dan het **schadeformulier** van de website bondvanvolkstuinders.nl. Vul het formulier in en laat het ondertekenen door het bestuur van je tuinpark. Het bestuur zorgt dat het formulier, via de bond, bij de verzekeraar terecht komt. Tuinders die Mijn Tuin)* gebruiken kunnen het formulier ook online indienen. Het schadeformulier wordt dan digitaal naar het afdelingsbestuur gestuurd en digitaal ondertekend.

Het formulier dien je in met **foto's en andere bewijsstukken**.

Zorg dat je **bij inbraak altijd aangifte doet bij de politie**.

Op de website van de bond (ik-ben-tuinder/praktische-informatie) kun je lezen wat er precies verzekerd is.

)* Op dit moment hebben nog niet alle tuinders toegang tot 'Mijn Tuin'. In de loop van 2022 wordt dit verder 'uitgerold'. Wil je weten wanneer jouw tuinpark aan de beurt is? Vraag dit dan even bij het bondskantoor.

Vleermuizen tellen op Nieuwe Levenskracht en een nat pak toe

Waarnemingen in het verleden

Diegenen die al wat langere tijd een tuin hebben, herinneren zich misschien nog wel het stuk dat in 2007 in Het Contact stond over de vleermuizen op NLK. Dit stuk was een uitvloeisel van een nachtelijke excursie. Een nachtelijke tocht waaraan mijn zoon, uitgerust met een zelfgebouwde batdetector, Floor van der Vliet van de Kleinezogdierenwerkgroep en ondergetekende deelnamen. Floor staat bekend als dé man voor alles wat te maken heeft met vleermuizen in Noord-Holland en in het bijzonder Amsterdam. Nog steeds speelt hij een belangrijke rol op dit gebied en is hij daarom een van de drijvende krachten bij de inventarisatie van vleermuizen in de gemeente Amsterdam.

Zestien jaar geleden was er nog geen sprake van digitale vastlegging en herkenning van vleermuisgeluiden en soorten. De voor ons onhoorbare geluiden van de vleermuizen werden via een batdetector omgezet in herkenbare geluidspatronen. Zo werd destijds de aanwezigheid van vleermuizen op en rond NLK vastgesteld.

Voor de mens zijn vleermuizen meestal onopgemerkt aanwezig. Je bent je er daardoor vaak niet van bewust dat ze er zijn. Wanneer je een beetje geluk hebt en weet waar je op moet letten, kun je ze af en toe toch waarnemen. Het merendeel van hun activiteiten speelt zich echter in stilte af. Althans voor ons dan, want als we even goed konden horen als vleermuizen, dan hoorden we waarschijnlijk een klereherrie.

De dwergvleermuis

Vleermuiskasten

Op basis van zijn enorme ervaring kon Floor aan de hand van de geluidsgolven die we via de batdetector hoorden bepalen of het om vleermuizen ging en de soort benoemen. Onder andere de uitkomst van de nachtelijke excursie was aanleiding voor een samenwerking tussen de gemeente en tuinpark NLK bij de ontwikkeling van tien grote informatieborden die verspreid over het sportpark en tuinpark zijn neergezet. Een ervan staat bij de kantine.

Toen en nu

Momenteel gaat het er anders aan toe. Er wordt gebruikgemaakt van digitale apparatuur en software om de aanwezigheid van vleermuizen vast te leggen en de soorten te bepalen. De microfoon van de digitale (erg dure) batdetector is veel geluidsgevoeliger. Bijna alle geluiden worden in stilte opgenomen. Geluiden die vroeger niet werden gehoord omdat de geluidsbron te ver weg was, worden nu wel 'gehoord' en opgenomen. Dat betekent dat er binnen eenzelfde tijdspanne meer waarnemingen worden gedaan.

Af en toe geeft de detector een signaal dat er een vleermuissoort is herkend. De meeste waarnemingen gebeuren echter in stilte. Misschien is het zelfs

beter om te zeggen dat er nog geen sprake is van een waarneming, omdat het gros van de opgenomen geluiden nog geanalyseerd en gedetermineerd moet worden. Het databestand met geluidsopnames wordt met software digitaal verwerkt achter een bureau, waarna er een lijst uitrolt. In geval van twijfel worden de geluiden alsnog afgeluisterd door een deskundige om te bepalen of het een vleermuis betreft en om welke soort het gaat.

Het grote voordeel van deze werkwijze is dat het veel gemakkelijker is geworden om systematisch en regelmatig een gebied op de aanwezigheid van vleermuizen te onderzoeken. Er zijn minder specialistische deskundigen nodig om het veld in te gaan en er kan sneller een groter gebied bestreken worden. Veranderingen in de aanwezigheid van vleermuizen kunnen beter gevolgd worden. Een nadeel kan misschien zijn dat er iets van de magie van directe herkenning van de aanwezigheid van vleermuizen verloren dreigt te gaan.

Vleermuizen griezelig?

Vleermuizen zijn zeer bijzondere dieren. Het zijn de enige vliegende zoogdieren. Er zijn wel andere zoogdieren die tijdens een val kunnen zweven, maar dat is iets anders dan actief vliegen. Doordat vleermuizen dieren zijn die pas bij de intrede van de nacht tevoorschijn komen, werden ze vroeger al snel als wezens van de duisternis gezien. En uit de duisternis kwam niets goed voort. Het enorme belang van hun aanwezigheid voor een evenwichtig en gezond milieu komt pas de afgelopen jaren steeds meer over het voetlicht.

Een tijdje geleden zag ik een documentaire waarin werd besproken hoe in Thailand vleermuizen belangrijk zijn in de verbouw van rijst. In de enorme kalksteengrotten die in bepaalde streken aanwezig

zijn, leven miljoenen vleermuizen. Wanneer 's avonds enorme zwermen vleermuizen de grotten verlaten voor de jacht op insecten, wordt dit met vreugde door de boeren begroet. Vleermuizen vangen een enorme hoeveelheid insecten en veel insecten zijn schadelijk voor de landbouw. Toen men ooit de opbrengst van de rijstlandbouw trachtte te vergroten door meer pesticiden te gaan gebruiken, had dit een desastreus effect. De vleermuizen konden hier niet tegen en hun aantal nam snel af. Het gevolg was dat men juist meer last kreeg van allerlei plagen en ziektes. Daarnaast nam de vruchtbaarheid van rijstvelden af. Omdat vleermuizen enorme hoeveelheden insecten eten, vallen er tijdens de jacht veel vleermuiskeutels naar beneden. Die keutels bemesten de landbouwgronden.

Bij voorlichting over vleermuizen in Nederland wordt vaak vermeld dat een vleermuis de ongeloflijke hoeveelheid van gemiddeld zo'n 3000 tot 3500 insecten per nacht kan verslinden. Dat vleermuizen ook in de toekomst een enorm belangrijke rol hebben bij het onder controle houden van ongewenste insecten is duidelijk. Daarbij moet worden opgemerkt dat het hun niet makkelijk wordt gemaakt om die rol te vervullen. Mogelijkheden om te overnachten, te paren en te overwinteren nemen snel af door onder andere de moderne bouwmethodes en de isolatie van huizen en gebouwen. Er zal meer bewust rekening met de vleermuizen gehouden moeten worden.

Vleermuizen, dolfijnen en walvissen

Vleermuizen 'zien' met hun oren. Op fenomenale wijze vinden ze in het donker hun weg door heel hoge klikgeluiden uit te stoten. Via een batdetector hoor je dan een soort van tikkend en ratelend geluid. Hun geluid wordt weerkaatst (geëchood) door insecten en al het andere dat zich in de buurt

bevindt. De echo van het eigen geluid dat zij horen, stelt vleermuizen in staat om precies te vertellen waar iets gelokaliseerd is (= waar iets is). Daarom heeft men het bij vleermuizen altijd over 'echolokatie'.

Eigenlijk doen zij hetzelfde als dolfijnen en walvissen onder water, maar dan in de lucht. Mensen imiteren die techniek wanneer ze met geluidsgolven proberen zichtbaar te maken wat zich onder water bevindt: sonar.

Een vleermuis beheerst die techniek al vele miljoenen jaren. Sommige insecten hebben zich mettertijd aangepast en proberen vleermuizen voor het lapje te houden om aan hun bek te ontkomen. Ze proberen vleermuizen in de war te brengen door iets aan de geluidsgolven die via hen terugkaatsen, te veranderen of toe te voegen. Vleermuizen hebben op hun beurt dan vaak weer trucjes ontwikkeld om daar doorheen te prikken.

Ook mensen kennen een vorm van ruimtebeleving door te luisteren naar de echo van geluidsgolven. Wij noemen dat akoestiek. Het klinkt heel anders wanneer je spreekt in een kathedraal dan in een tentje. Je zou toch weten waar je bent als je niets kon zien. Door jodelahiti te roepen in de bergen, doe je eigenlijk hetzelfde als vleermuizen. Je luis-

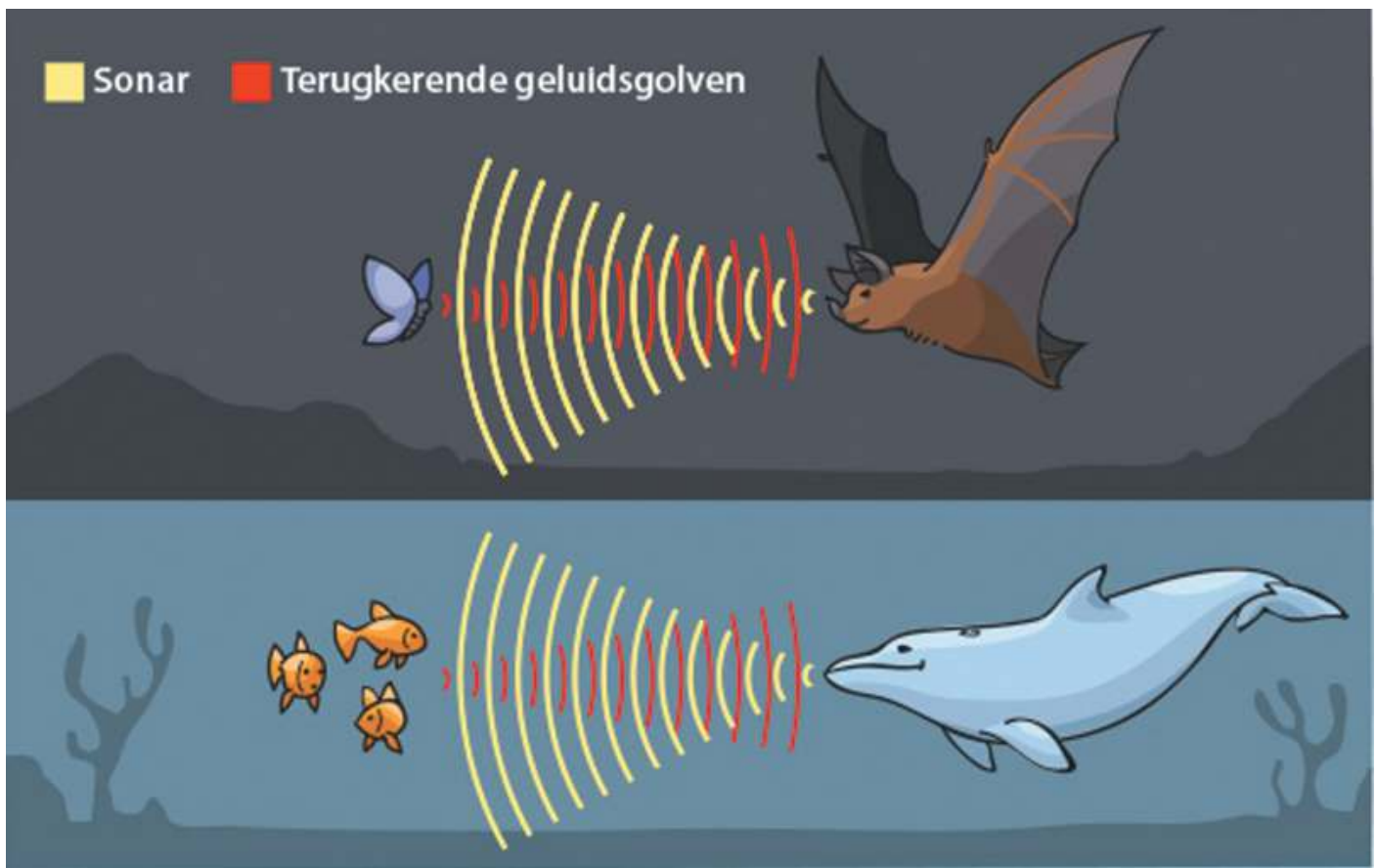
tert naar de echo van je eigen stem en zo ontstaat er een gevoel van ruimte.

Door gerichte training kunnen mensen in enige mate leren gebruik te maken van echolocatie. In de Verenigde Staten is een blinde man die dit heeft gedaan: Daniel Kisch. Met zijn stem maakt hij klikgeluiden. Door te luisteren naar de weerkaatsing ervan kan hij bijvoorbeeld kantoorgebouwen of deuropeningen waarnemen en zich zo oriënteren in de ruimte.

Vleermuizentelling

Omdat in 2007 geïnventariseerd is waar en welke vleermuizen op het tuinpark voorkomen, was het extra interessant om in te gaan op het verzoek van de stadsecologische dienst om mee te werken aan een vleermuizentelling. Het doel van de dienst zelf is om op een meer regelmatige basis de vleermuizenpopulatie in Amsterdam in kaart te brengen. Regelmatige herhaling van de registratie stelt de dienst in staat om veranderingen, positief of negatief, sneller te kunnen vaststellen. Studenten Toegepaste Biologie die stage lopen bij de dienst, worden met apparatuur het veld in gestuurd om data *De ruige dwergvleermuis*

te verzamelen. Na analyse schrijven ze een rapport over wat ze hebben waargenomen. Na enkele

vergeefse afspraken en heen en weer gemail maakte ik uiteindelijk een afspraak met Sterre voor een nachtelijke tocht.

Waar zaten de vleermuizen vroeger?

Dwergvleermuizen komen het meest talrijk voor in Nederland. Veel vleermuissoorten houden ervan om zich te verplaatsen en foerageren langs bomenrijen. Bij de vorige vleermuistelling was er sprake van een kerngebied van met name dwergvleermuizen in en rond de smalle bomenstrook op de grens van het tuinpark en Sportpark Voorland/Middenmeer. Nu grenzen hier hockeyclub Athena en voetbalvereniging GeuzenMiddenmeer aan het park. De bomenstrook is nog aanwezig. Er is een paar jaar geleden een struinpad aangelegd.

Het gebied met hoge bomen bij de gastank en de kantine maakt deel uit van de strook. De grootste kans om 's nachts op het tuinpark vleermuizen te zien vliegen was destijds hier. Het licht van de lantaarn bij de kantine verstoorde hen niet. Bij de Molenwetering, waar toen nog bomen stonden, deden we een incidentele waarneming van een dwaalgast: een Noordse vleermuis. Aan de andere kant van de Molenwetering (het ecolint) op de grens van het oude voetbalterrein van T.O.G.en het tuinpark deden we geen waarnemingen. Later deed ik daar met mijn zoon visueel en met de zelfgebouwde detector wel een aantal waarnemingen van dwergvleermuizen. Incidenteel hebben we ook laatvliegers waargenomen. Laatvliegers zijn de grootste vleermuizen van Nederland. Ze hebben hun bivak opgeslagen op Oosterbegraafplaats en het Flevopark. Van daaruit zwerven ze soms wat verder uit.

Op stap

Op 12 september om 21.00 uur ging ik Sterre ophalen die bij de boomgaard voor een gesloten hek stond. Oh, oh, niet goed!, dacht ik toen ik over het bruggetje ging en zag hoe bij Athena de enor-

me felle terreinverlichting brandde om 's avonds te kunnen trainen. In 2007 lag hier nog gewoon gras om te voetballen en was het gebied 's avonds niet verlicht. Omdat ik achter op het tuinpark woon, was het effect van de felle lampen me tot dan ontgaan.

Vleermuizen tellen NLK deel 2

Ai! Waar zijn ze gebleven?

We begonnen meteen daar waar we bij de laatste vleermuistelling ook begonnen waren. Onthutst stelde ik vast dat in het gebied waar vroeger de vleermuizen vooral geconcentreerd zaten, geen waarnemingen meer werden gedaan. Ook niet met de 'sophisticated' apparatuur die Sterre tot haar beschikking had. Ik begon hem een beetje te knijpen.

Sinds de laatste telling is er door verschillende mensen hard gewerkt om de natuurwaarde van ons tuinpark te vergroten. Het is dan geen prettig vooruitzicht om vast te moeten stellen dat het niet beter gaat met een gewenste soort en dat die misschien zelfs is verdwenen. De felle veldverlichting langs de kunststof hockeyvelden, in combinatie met de hoge hekken ter bescherming tegen rondvliegende hockeyballen, heeft hier de vleermuizen volledig verjaagd. De hekken staan pal langs de bomenstrook en vormen een extra hindernis voor laagvliegende dwergvleermuizen die juist onder de bomen willen foerageren. Latere observaties bevestigden dit beeld. Ook op dagen dat de veldverlichting niet brandt, mijden vleermuizen hun oude kerngebied. Dit is inclusief het gebied bij de kantine en de gastank... De halsbandparkieten laten zich minder snel afschrikken. Zij nestelen hier juist wel.

De vleermuisverhuizing, een nieuwe kerngebied

Na de hockeyvelden ter hoogte van Geuzenveld-Middenmeer deden we één enkele waarneming. Hier zijn geen kunststof velden en veldverlichting.

Het afstotende effect van de nabije hockeyvelden is duidelijk te sterk voor de meeste vleermuizen. Pas een heel eind verderop richting het ecolint waren er meer waarnemingen. Toen we ter hoogte van het oud-T.O.G-voetbalveld liepen deden we een aantal visuele waarnemingen. Bij verwerking van de data bleek later dat de aanwezigheid van meer dwergvleermuizen kon worden vastgesteld. De strook is aantrekkelijk door de rust en de aanwezigheid van een lange rij hoge bomen en de afwezigheid van felle lichtbronnen en andere obstakels. Als reactie op de ontwikkelingen rondom het tuinpark is dus het kerngebied van de vleermuizen naar achteren verschoven. Latere observaties bevestigen dit beeld.

Ga je zwemmen?

Bij het achterhek aangekomen kwam ik erachter dat ik in de haast mijn verkeerde sleutelbos had meegenomen. We konden het tuinpark niet meer in. Wanneer ik normaal 's avonds het hek open maak, kom ik vaak iemand tegen die erin of uit wil. Helaas was dat nu niet het geval. Wachten en roepen hielp ons niet verder. Ik kon niet zo snel verzinnen wie nog op het tuinpark aanwezig was die ik kon bellen. Na een tijdje bedacht ik dat ik wel een plek wist waar je over de sloot kon springen. Hadden inbrekers dat in het verleden ook niet vaak gedaan?

Daar aangekomen bleek de sloot breder dan ik dacht. Dat zou een nat pak worden want ik zag geen bruikbare hulpmiddelen. Sterre had behoorlijk lange benen maar het risico dat zij met haar dure apparatuur in het water zou belanden was te groot. We liepen een stukje verder en ik bedacht dat ik makkelijk door de afwateringssloot kon waden. De sloot hoeft in de regel niet dieper dan tot kniehoogte te zijn uitgebaggerd. Om Sterre ervan te overtuigen en ik geen exhibitionistisch type was, vertelde ik haar dat ik mijn broek en

schoenen ging uittrekken om door de sloot te waden. Met de juiste sleutelbos zou ik vervolgens het hek voor haar open maken.

Ik gaf haar mijn broek met sleutels, mobiel en portemonnee en stapte over de beschoeiing. Tot mijn verbazing stond ik meteen tot mijn kruis in het water. Ik had mijn bovenkleding nog aan en die verdween deels onder water... Nog een stap verder en het water kwam halverwege mijn borstkast. 'Ga je zwemmen?', informeerde Sterre deels nieuwsgierig, deels verbaasd. 'Ja, de vleermuis-slag!', antwoordde ik.

Toen ik aan de andere kant van de sloot was gekomen, moest ik me tegen de beschoeiing omhoog opdrukken. Precies op de plek waar een medewerker van het sportpark de sloot onzinnig diep had uitgebaggerd, was ik in het water gestapt. Met natte onderbroek, blote benen en voeten zocht ik in het donker de weg naar mijn tuin.

Vleermuizen zijn geen treinliefhebbers

Nadat ik Sterre had binnengelaten, vervolgden wij onze nachtelijke tocht. In de gehele strook waar het tuinpark grenst aan het spoorwegemplacement deden we, net als zestien jaar geleden, een stuk minder waarnemingen. De felle verlichting op het emplacement, het lawaai van de treinen en het ontbreken van doorlopende hoge boompertijen zijn hier waarschijnlijk debet aan. Opvallend is dat hier juist wel enkele incidentele waarnemingen zijn gedaan van de ruige dwergvleermuis. De gewone dwergvleermuis blijft hier liever weg. Blijkbaar is de ruige dwergvleermuis iets minder kieskeurig bij de keuze van zijn jachtgebied. Waarschijnlijk wordt de soort hiertoe gedwongen door de dominantie van de dwergvleermuis elders op het tuinpark.

De noordelijkste punt van het tuinpark is onderdeel van de boven beschreven strook. Hier grenst

het tuinpark aan de Hof van Eden. Net als bij de vorige telling deden we hier geen enkele waarneming. Wel of geen hoge bomen maakt hier kennelijk geen verschil.

Net als in 2007 geen waarnemingen langs de A10

Wat opvalt is dat de 150 meter lange tunnel onder het emplacement met zijn gemetselde bakstenen wanden geen vleermuizen trekt. Iets wat 16 jaar geleden al opviel en niet in de verwachting lag. Op het eerste gezicht lijkt het juist een ideale plek voor water- of meervleermuizen. Het getril en lawaai van de treinen maakt de ze plek waarschijnlijk onaantrekkelijk.

Wat weten we nu?

In het totaal zijn er 94 waarnemingen van vleermuizen gedaan, 85 dwergvleermuizen en negen ruige dwergvleermuizen. Vanaf volgend jaar zijn de waarnemingen terug te vinden op de website amsterdam.nl (zie ook pagina 6).

Een aantal van 94 waarnemingen is mooi. Veel van onze beheermaatregelen zoals de vele vleermuiskasten zullen zeker geholpen hebben. Een totaal van 94 waarnemingen betekent echter niet dat er 94 vleermuizen rondvliegen. Foeragerende vleermuizen kunnen makkelijk meerdere keren 'dubbel' geteld zijn. Toen ik bijvoorbeeld op het T.O.G-terrein liep, registreerde ik hoe twee dwergvleermuizen zorgden voor een hele reeks van waarnemingen doordat ze boven mijn hoofd baantjes van 30 à 40 meter aan het trekken waren. Ze kruisten vele keren mijn pad. Eén exemplaar kan dus voor een hele reeks aan afzonderlijke waarnemingen zorgen, zeker als je hun vlucht niet kan volgen.

Hoeveel vleermuizen vliegen er nu echt rond? Het is een beetje natte vingerwerk maar ik denk dat het aantal ergens rond de twintig ligt. Om een globaal idee te geven van hun betekenis: twintig vleermuizen eten jaarlijks zo'n tien à twaalf mil-

joen insecten. Dat zijn muggen, kevertjes, nachtvlinders en dergelijke. Dat al deze insecten er zijn en een flinke groep vleermuizen ervan kan leven, is een belangrijke indicator voor de natuurlijke vitaliteit van het tuinpark.

Hoe verder?

Het is fijn dat we hebben kunnen bijdragen aan het behoud van vleermuizen op het tuinpark. Poepstrepen op de verschillende kasten geven aan dat ze gebruikt worden. Daarnaast zijn er een aantal holle bomen. Er zijn echter factoren waar we minder makkelijk invloed op kunnen uitoefenen. Die zijn een reden voor zorg. Vleermuizen zijn uit een bepaald gedeelte van het tuinpark, hun oude kerngebied, verdreven. Wat deze ontwikkeling heeft duidelijk gemaakt, is dat we heel snel en onopgemerkt de vleermuizen op het tuinpark kunnen kwijtraken. Als zo'n ontwikkeling zich voordoet, is die door het tuinpark meestal niet meer terug te draaien.

Om allerlei redenen neemt in de stad de druk toe om sportvelden intensiever te benutten. Wanneer er wordt besloten om de andere sportvelden die grenzen aan het tuinpark ook te gaan herinrichten met veldverlichting en kunststof velden, dan zal dit een enorm en waarschijnlijk desastreus effect hebben op de nog aanwezige vleermuispopulatie. Er is dan geen gebied meer op het tuinpark waar de vleermuizen hun toevlucht kunnen zoeken.

In het contact van het bestuur met de gemeente, stadsdeel en sportparkbeheer is het belangrijk dat dit punt voldoende onder de aandacht wordt gebracht. Hopelijk worden dan bij het maken en uitvoeren van plannen ongewenste effecten voorkomen.

Namens de groencommissie,
Robert Smidt

Indien onbestelbaar:
Voorlandpad 21
1098 TZ AMSTERDAM

Foto's Tanne de Goei

Foto boven: Dit zijn waarschijnlijk honingzwammen die op een afgezaagde berkenstam groeien. Voor levende bomen kunnen honingzwammen dodelijk zijn.

Foto boven: de dakplaten op de parkeerplaats worden vastgebonden, door de storm waren een aantal bamboestokken los geraakt.

Foto onder: Dit is volgens ObsIdentify de Oranje-rode stropharia

